

Je bent hier

David Nicholls bij Meulenhoff Boekerij:

Heftig

Kicken

De eerste dag (One Day)

Wij

Eerste liefde

David Nicholls

Je bent hier

ROMAN

Vertaald door Carolien Metaal

MEULENHOF

ISBN 978-90-896-8268-0
ISBN 978-94-023-2341-2 (e-book)
ISBN 978-90-528-6749-6 (audio)
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *You Are Here*
Omslagontwerp: Bloemendaal & Dekkers
Omslagbeeld: © Crown copyright and database rights 2024 OS Licence
100035409
Kaarten: Barking Dog Art
Auteursfoto: Sophia Spring
Zetwerk: Mat-Zet bv, Huizen

© 2024 Maxromy Productions Ltd
© 2024 Nederlandse vertaling Carolien Metaal en Meulenhoff Boekeryj bv,
Amsterdam

Het citaat op p. 137 is afkomstig uit *Lyriek uit de Engelse Romantiek:
75 Gedichten van Wordsworth, Coleridge, Keats, Shelley, en Byron, gekozen
en vertaald door Cornelis W. Schoneveld*, tweetalige uitgave, Brave New
Books, 2019

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag openbaar worden
gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere
wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

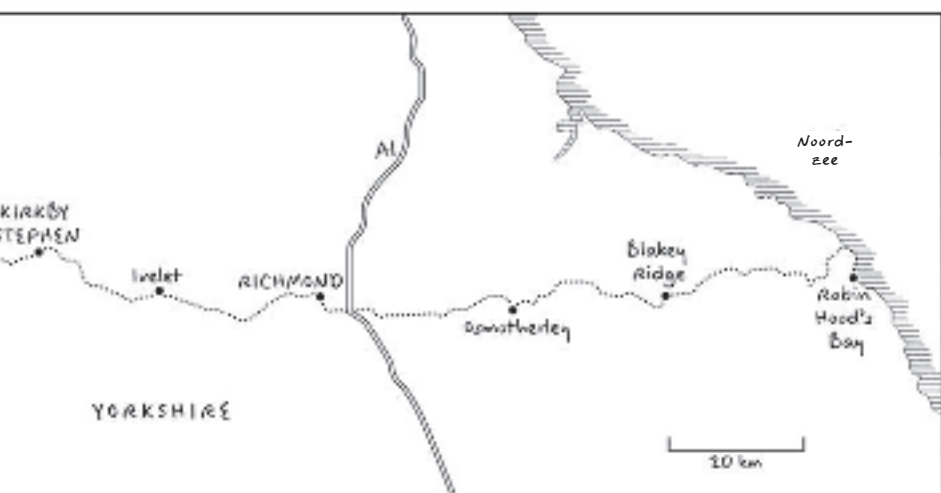
Voor Hannah, Max en Romy,
voor alle wandelingen

Wist ze zeker dat hij aan zijn partner had gevraagd of juffrouw Elliot nooit danste? Het antwoord was: 'O nee, nooit, ze is er echt mee gestopt. Ze speelt liever toneel. Daar kan ze geen genoeg van krijgen.'

Jane Austen, *Overreding en overtuiging*

DE WANDELING VAN KUST TOT KUST

Deel 1

THUIS

*Met welk doel keer je terug, april?
Schoonheid is niet voldoende.
Je kunt me niet langer sussen met de roodheid
Van blaadjes die plakkerig opengaan.
Ik weet wat ik weet...*

Edna St. Vincent Millay, 'Spring'

Denkbeeldige foto's

In al haar jeugdige toekomstvisies, over de baan die ze zou hebben, de stad en het huis waarin ze zou wonen, de vrienden en familie om haar heen, was het geen moment bij Marnie opgekomen dat ze eenzaam zou zijn.

Tijdens haar adolescentie had ze de toekomst voor zich gezien als een reeks denkbeeldige foto's, volgepropt met mensen, vriendinnen met de armen om elkaar heen geslagen en rode ogen van de cameraflits in het eetcafé, of verlicht door de vlammen van een kampvuur op het strand. En dan daar, precies in het midden, haar eigen lachende gezicht. De latere foto's waren lastiger vast te pinnen, de gezichten minder uitgesproken, maar misschien was er een partner, waren er zelfs kinderen onder de vrienden van wie ze ongetwijfeld heel haar leven zou houden.

Maar ze had al zes jaar geen foto meer gemaakt van een ander mens. De laatste keer dat ze een foto had laten maken was voor een nieuw paspoort, waarbij ze de instructie had gekregen niet te lachen. Waar was iedereen gebleven? Ze was nu achtendertig, opgegroeid in het gouden tijdperk van de vriendschap, toen het hebben van een ondersteunende, liefhebbende gemeenschap om je heen een veel grotere prioriteit was dan het hachelijke familiegedoe, de gespannen vertoning van een romance of de saaie verplichtingen van het werk. De telefoontjes laat op de avond, de appjes, de uitjes en de bordspellen, het was allemaal veel opwindender en bevredigender geweest dan haar onberekenbare liefdesleven, en was ze daar ooit niet goed in geweest? Een leuke aanvulling op de groep, zij het niet het middelpunt, geliefd maar nooit aanbeden of verafgood. Ze was niet zo'n meisje dat een nachtclub afhuurde voor haar verjaardag, maar ze had met gemak de ruimte boven een pub vol gekregen voor haar eenen-

twintigste en een lange tafel in een Italiaans restaurant voor haar dertigste. Voor haar veertigste overwoog ze met een of twee vrienden te gaan wandelen in het park; een ooit populaire band die nu gedwongen was in steeds kleinere zaaltjes op te treden.

Jaar na jaar gingen vriendinnen verloren aan huwelijk en ouderschap met partners met wie Marnie niets had of die niets met haar hadden. Ze trokken zich terug in een nieuw, ruim, geordend bestaan in Hastings of Stevenage, Cardiff of York, terwijl zij voortploeterde in Londen. Anderen gingen verloren aan apathie of nonchalance, vriendschap als een bedankbriefje dat ze zich had voorgenomen te schrijven tot er te veel tijd verstreken was en het gênant werd. En misschien was het wel vanzelfsprekend, dat wegvallen. Het echte leven was zelden een kampvuur of een dronken spelletje Twister, en het hoorde bij het volwassen worden om die fantasieën over doorlopend naaktzwemmen en diepzinnige gesprekken los te laten.

Maar omdat niemand de plaats had ingenomen van de weggevalen vrienden en vriendinnen had ze haar visie herzien. Haar toekomst was er nu een van zelfbeheersing en onafhankelijkheid, thee uit een mooi kopje, kruiswoordpuzzels op haar mobiel, zeggenschap over de tv, haar boeken, haar bed. Ze kon eten, drinken, lezen en de klok negeren, leven zonder de bemoeienis of het oordeel van een ander; de fantasie de laatste vrouw op aarde te zijn. Ze had geen idee of een vallende boom in een bos geluid maakte als er niemand was om het te horen, maar wist wel zeker dat geen enkele trilling die zij produceerde een ander trommelvlies zou raken en dus was ze op een gegeven moment gaan praten tegen voorwerpen. 'Ben je daar nou alwéér,' grapte ze tegen de beslagen plek op de badkamerspiegel. 'Lekker vers,' complimenteerde ze de eieren. 'O, dáár ben je,' zei ze tegen de kurkentrekker, terwijl ze hem bij zijn armen pakte. In een film op tv zag Marnie een eenzaam personage een lange peptalk geven tegen haar spiegelbeeld. 'Dat doet niemand,' zei ze tegen de tv.

Maar gesprekken van één kant waren als het spelen van een potje scrabble tegen jezelf: het was moeilijk om verrast of uitgedaagd te worden. Soms deed ze niet eens moeite om woorden te vormen en nam genoegen met een vocabulaire van geluidjes, fwa en petaa, floe-aa

en sja-ha, waarvan de betekenis telkens wisselde. De radio hielp, die gaf haar dagen een stramien door de programmering, hoewel het nieuws in toenemende mate een uurlijkse schok van pure angst of woede was die haar deed grijpen naar de aan-uitknop. Ze draaide muziek, luisterde naar playlists met titels als Koffiebarbehang of Druiligeridagpiano, maar niemand had nog een playlist samengesteld voor die slome zondagmiddagen in haar tweekamerappartement, wanneer ze zich lusteloos voedde met sociale media, onbeheerst dingen likete, aanwezig was, maar even anoniem als iemand die applaudisseerde in een vol stadion. Tijd is een sensatie die verschilt afhankelijk van waar je bent. Zo duurden de vervloekte uren tussen drie en vijf op een middag in februari eeuwig, net als diezelfde uren 's morgens waarin ze niets anders had om over na te denken dan de steeds terugkerende angst en spijt, momenten waarop ze gedwongen werd de waarheid onder ogen te zien.

Ik, Marnie Walsh, achtendertig jaar, uit Herne Hill, Londen, ben eenzaam.

Dit was geen afzondering of alleen-zijn, dit was het echte werk, en dat besef ging gepaard met schaamte, want als populariteit de beloning was van slim, cool, aantrekkelijk en succesvol zijn, waar duidde eenzaamheid dan op? Ze was nooit cool geweest, maar onwetend was ze nu ook weer niet. Mensen hadden tegen haar gezegd dat ze grappig was, en hoewel ze besepte dat dat een valkuil kon zijn, was ze nooit met opzet sarcastisch of hatelijk en veel eerder geneigd zichzelf te bespotten dan anderen. Misschien was dat het probleem – haar ex-man had het in ieder geval hoog op zijn lijstje gezet – maar ze was ook vriendelijk, attent en altijd gul binnen de haar beschikbare middelen. Ze was niet verlegen. En als ze dan toch iets moest noemen, dan was het dat ze te veel haar best deed, dat ze mensen altijd een plezier wilde doen, hoewel niemand daar ooit helemaal tevreden mee leek.

Aan de ene kant heb je wie je wilt zijn, dacht ze, en aan de andere kant wie je bent. Naarmate we ouder worden, maakt het eerste plaats voor het laatste en misschien is dit wie ik nu ben: iemand die beter af is in haar eentje. Niet gelukkiger, maar beter af. Niet introvert, maar

gewoon een extravert persoon die het kunstje verlerd is.

Het was echter geen romantische eenzaamheid, althans, dat was het niet altijd geweest. Toen ze eind twintig was, was ze getrouwd en gescheiden, op zich al een wonder, en deze grootste calamiteit van haar leven had die emoties aardig weten dicht te branden, hoewel het litteken nog steeds af en toe opspeelde. Sinds de scheiding was er niemand meer geweest, niet echt, hoewel ze er soms wel aan dacht dat het fijn zou zijn om de warmte van een ander lichaam in bed te voelen of een bericht te krijgen dat geen toegangscade of spam was. Het zou fijn zijn om begeerd te worden, maar hé, je kon ook te ver gaan. De risico's die romantische liefde met zich meebracht, de kans om gekwetst, belazerd en vernederd te worden, wogen stukken zwaarder dan de vertroosting. Voor het merendeel miste ze gewoon andere mensen, specifiek en in het algemeen, en als het vooruitzicht op sociaal contact soms beangstigend, vermoeiend en intimiderend voelde, dan was dat nog steeds te verkiezen boven dit bekrompen en krimpde bestaan op haar vierenvijftig vierkante meter op de bovenste verdieping.

Soms, zo dacht ze, is het gemakkelijker om eenzaam te blijven dan om de eenzame persoon aan de wereld voor te stellen, maar ze wist dat ook dit een valkuil was, dat, tenzij ze iets deed, deze toestand permanent zou kunnen worden, als een vlek die in hout trekt.

Het was waardeloos. Ze zou naar buiten moeten.

Reusachtige krachten onder je voeten

'Je moet de manier waarop je over tijd denkt veranderen, dát is de truc. Het heeft geen zin om te denken in minuten, uren of dagen, zelfs niet in generaties. Je moet de schaal aanpassen, in termen van millénia denken. Dan is alles wat je hier ziet tijdelijk; de meren, rivieren, bergen, alles is in beweging, veranderingen hebben plaats gedurende miljoenen jaren. Dit dal is hier niet altijd geweest, het is gevormd, uitgegutst door een enorme gletsjer, want ijs is iets wat beweegt, weliswaar slechts een paar centimeter per dag, maar het kauwt zich een weg met die grote tanden van steen, bijt rotsblokken af en knaagt aan keien in een proces dat we... Ja, hoe noemen we dat proces?

Iemand? Wakker worden, stelletje schobbejakken, jullie moeten dit weten. Precies, glaciële erosie. De gletsjers schuren en rukken stukken steen... Wat lach je, Noah? Wat is er zo grappig? Vertel! Nee, dat dacht ik al.

Dus ijs is onvoorstelbaar gewelddadig, veel gewelddadiger dan vuur. Het verwoest, maar creëert ook. Zoals bijvoorbeeld dit...? Juist, dit keteldal, dat hier in Wales een *cwm* genoemd wordt, met zo'n bergmeer waarin mensen als mevrouw Fraser en ik gaan zwemmen, in tegenstelling tot jullie watjes. Mobieltjes opbergen alsjeblieft, tenzij je foto's neemt voor je werkstuk. Geen selfies. Ben jij uitgeschuurd door een gletsjer, Chrissy? Dan geen selfies.

Als je nog verder teruggaat, ongeveer 480 miljoen jaar, dan was deze berg, de hoogste in Wales, er nog niet eens. Die is gevormd in wat het Ordovicium wordt genoemd. Nee, dat is niet voor een cijfer, maar dat wil nog niet zeggen dat je het niet hoeft te weten. O-r-d-o-v-i-c-i-u-m. Lang voordat dinosaurussen... Nee, veel langer geleden. Maar inderdaad, op een gegeven moment waren hier dinosaurus-

sen... Nee, nu niet meer, doe normaal. Dinosaurussen zijn inderdaád cool, Ryan, maar dit is cooler, deze krachten, deze immense krachten...

Luister naar me, alsjeblijft, als je nog thuis wilt komen! Als twee aardplaten botsen, trekken ze krom en komen boven het water uit. Dan krijg je vulkanen. Vulkanen, hier, niet te geloven, hè? Doe je ogen dicht en kijk. Jullie snappen wel wat ik bedoel. Doe je ogen dicht en beeld je in dat hier... Ja, voor mijn part dinosaurussen. Het klopt niet, maar wat zou het. Het gaat erom dat je onthoudt dat dit proces niet stopt alleen omdat hier mensen zijn. Het gebeurt nu en het blijft gebeuren lang nadat de laatste mens verdwenen is. Reusachtige krachten onder je voeten. Niets is permanent, alles verandert. Hou op met dat gegeeuw, Sarah Sanders. Kom, we lopen verder. Ja, doe eerst je ogen maar open, kijken of dat helpt.'

Ze begonnen aan de afdaling. Net als rivieren moesten alle grappen ergens beginnen en soms vroeg hij zich af wie ermee begonnen was aardrijkskundeleraren belachelijk te maken. Kwam het uit een boek, van een ontstemde leerling, een verbitterde natuurkundeleraar? Hij zou het niet in zijn hoofd halen het vak van een collega te bekritisieren, maar waren geschiedenisleraren die heen en weer sprongen tussen de Tudors en de Weimarrepubliek nou echt zo interessant? Geen enkele leraar Engels ging uit zijn dak en wiskundigen konden prediken wat ze wilden over de schoonheid van cijfers, maar feitelijk was het allemaal voornamelijk sudoku. En toch was ergens op de een of andere manier de aardrijkskundegrapp ontstaan en nu was het aan meneer Bradshaw, Michael, om dergelijke verwachtingen te weerleggen en het tegendeel te bewijzen. Hij ging voorop en mevrouw Fraser – Cleo – joeg de achterblijvers op. Beneden in het dal sprak hij over puinwaaiers.

'Nog maar achttienduizend jaar geleden – jazerker, dat stelt niets voor, eergisteren in geologische tijdswaarneming – trokken de gletsjers zich terug en lieten dit grote geschenk achter.' Hij stampte op de grond. Ze keken gehoorzaam naar hun voeten en zagen het geschenk modder. 'Deze grond, deze schitterende donkere grond, kwam onder de gletsjer vandaan, als graan dat vermalen is tot meel, en gutste uit

over de bodem van het dal in een rijke, vruchtbare... alluviale waaier. Wat een prachtig woord, "alluviaal". En deze mineralen verspreidden zich en baanden zich een weg in bomen en planten en gewassen, in de appel die je gegeten hebt, had moeten eten, uit je lunchtrommel. Verbijsterend, toch? Puin van een eeuwenoude gletsjer dat nu in je zit, calcium in je botten, ijzer in je bloed...' Hier zweeg Michael en vroeg zich af of hij nog verder zou uitweiden, naadloos moest overstappen op de oorsprong van deze elementen, van het universum zelf, hun moest vertellen dat ze allemaal gemaakt waren van sterren. Het tienerbrein was zo gemakkelijk te overweldigen... Maar dat was scheiden natuurkunde en trouwens, de appels kwamen uit Zuid-Afrika.

'Dus... vragen?' Hij keek naar de dertig vette, onafgemaakte gezichten. Sommigen staarden nors voor zich uit onder hun capuchon, anderen fluisterden of giehelden vanwege een of ander binnenpretje. Hij was een hartstochtelijke, toegewijde leraar die zijn best deed om door de adolescente onverschilligheid heen te breken, maar de vragen die deze kinderen bezighielden waren niet aan hem om te beantwoorden. Wie kon er nou stratocumulus onderscheiden als hij met zijn hoofd bij zijn heupfles of vape was en of zij je al dan niet mocht? Hoe kon een berg concurreren met de steenpuist op je kin? Vanavond in het jeugdhostel stond er weer een kat-en-muisspel op stapel, patrouilles met zaklampen om drie uur 's nachts. *Ik doe net of ik dat niet gezien heb. Maak uit. Terug naar je kamer. Grote dag, morgen.* En aan het eind van het verblijf zou hij naar huis terugkeren, strompelend en bleek van vermoeidheid. Toch ging hij liever niet naar huis.

Hij was leraar, maar geen vader. Ze hadden het geprobeerd, maar er waren complicaties en hindernissen geweest. Nu kostte het hem moeite om zich die omstandigheden voor de geest te halen. De rollen vielen niet te vergelijken en er was slechts een zeer oppervlakkige overlapping: een ouder kon een kind iets leren, maar het was verkeerdt als een leraar een leerling opvoedde. Maar toch leek het soms of alle verwarring en angst van de adolescentie gepropt waren in de vijf dagen van de excursie, niet alleen het kattenkwaad en de viezigheid, maar ook de emotionele dingen. De populaire, zelfverzekerde

kinderen konden worden overgelaten aan hun gekonkel en gefoes. Meneer Bradshaw richtte zijn aandacht liever op de nerveuze, onbeholpen kinderen die bleven bungelen. Als je naar hun oneffen, gespannen gezichten keek, leek het onwaarschijnlijk dat ze van sterren gemaakt waren, maar goed, hij voelde toch een zekere professionele genegenheid.

‘Landschap is leven,’ vertelde hij hun, ‘en als je een uitzicht als dit in je opneemt in plaats van het scherm van je telefoon, Sarah Sanders – ik heb je al eerder gezegd, ik slinger hem in het eerstvolgende lintmeer – dan kun je de schoonheid ervan zien en die ook interpreteren. Waarom zijn hier boerderijen? Waarom heeft de grond deze kleur? Waarom hangen er wolken boven de berg, maar niet in het dal? Waarom glinstert die rots zo in de zon? Moet je zien hoe schitterend het is! Kijk dan!’

Hij merkte dat de schouders van de jongens achteraan, die hun capuchons tot snorkels hadden dichtgesnoerd, schokten door onderdrukt gelach. Hij was geliefd als leraar, meer dan hij besepte, hoewel hij de speelse oneerbiedigheid die vereist was om geadoreerd te worden niet langer kon opbrengen. Hij was oprecht in zijn passie voor het vak, maar oprechtheid roept spot op en hoe gepassioneerder hij overkwam, hoe meer ze zouden lachen, net zoals ze gelachen hadden toen mevrouw Bradshaw het huis uitging en enkele jongens hem hadden zien huilen in zijn auto. Echt hoor, sommige kinderen lachten om alles, écht om alles.

Accepteer alle wijzigingen

Werk was niet de oplossing. Marnie was zzp'er en werkte als persklaarmaker en corrector. Dat deed ze thuis, waar de enige waterkoeler haar eigen koelkast was. Het verdiende weinig, het idee van een vakantie was fantasievol, de angst voor ziekte maar al te reëel, maar ze genoot van haar werk, was er goed in, snel en accuraat, en veelgevraagd. Uitgevers waren loyaal en auteurs verzochten om haar zoals ze wellicht om een bepaalde kapper of chirurg vroegen. Zij was zich op haar beurt bewust van de zwakheden en fetisjen van haar vaste klanten: de auteur die alles 'vaag' maakte, de auteur die verslaafd was aan 'niettegenstaande' en 'altruïsme', aan drie eenlettergrepige bijvoeglijke naamwoorden achter elkaar, of-of-constructies of drie keer 'maar' in een zin. Waren dat fouten of was het stijl? Marnie kende het verschil en hoewel het niet haar taak was een slecht boek goed te maken, kon ze dingen gladstrijken die de lezer op zijn reis wellicht zouden verwarren. De meeste auteurs waren dankbaar en vele accepteerden gewoonweg zonder blikken of blozen alle veranderingen. Ze was geveleid door dit vertrouwen, een wijze raadgever, niet opdringerig maar essentieel, iemand die de auteur met een tikje tegen zijn elleboog liet weten dat er spinazie tussen zijn tanden zat.

Het vak ging gepaard met een zekere mate van betweterij – in sommige opzichten wás het werk betweterig – hoewel ze probeerde ruimdenkend te zijn. De jongeren, zo was haar opgevallen, deden afstand van aanhalingstekens en ze had de onderkast verschillende keren in en uit de mode zien raken. En dat was allemaal prima, hoewel ze het gevoel had dat er tegenwoordig te veel puntkomma's waren, waardoor lezen een soort hordelopen werd. Ze was zich met name erg bewust van het verschil tussen Brits- en Amerikaans-Engels. Ze had ooit een verhitte mailwisseling gehad met een strijdslus-

tige, rechtse, mannelijke schrijver van een spionagethriller, die vastbesloten was dingen bovenop elkaar te zetten, kaas bovenop de burger, de schurk bovenop de held. Geen enkele taalkundige gebruikte dat woord zo als er een zelfstandig naamwoord of persoonlijk voornaamwoord achter stond, want dan hoorde er een spatie tussen. Het dienstwapen van de rechercheur hoorde boven op zijn stapel dossiers te liggen. Nu kon een tandarts niet wakker liggen van een patiënt die niet floste en zij controleerde dan ook zelden of haar advies was opgevolgd, maar toen ze maanden later het boek in de boekwinkel had zien liggen, waren ze daar, de bovenops. Ach nou ja, had ze gedacht, hij is degene met spinazie tussen zijn tanden. Ze legde een ander boek bovenop het zijne en ging verder.

Toch zou het voor haar als een doodsteek voelen als een 'wier' doorging voor een 'wiens'. Ze werd gerespecteerd en was gewild, voelde zich altijd voldaan als redacteuren smekend bij haar aankloppen, een huurmoordenaar die onder druk werd gezet om nog één klus te klaren. Met als gevolg dat ze al drie jaar niet op vakantie was geweest. Op haar laatste solotrip naar Griekenland had ze zitten werken op haar hotelkamer en was bleker teruggekomen dan ze was vertrokken.

Net als veel zzp'ers vond ze het moeilijk om het werk los te laten. Ooit had haar man in een café gezegd: 'Wij wouden graag een wodka-tonic.' 'Wilden,' had ze toen er automatisch uit geflapt. 'Wouden zijn bossen.' Hij had zijn ogen dichtgedaan en langzaam uitgeademd. 'Marnie,' had hij gezegd, 'wáág het niet om mij te redigeren.' En ze was toen blij geweest dat hij vertrok.

De afspraak

‘Ik vind,’ zei mevrouw Fraser, Cleo, zijn oude vriendin, ‘dat je te veel in je eentje bent.’

Ze zaten te praten op de lange busreis terug naar York. Als leraren hadden ze het privilege van de voorste stoelen, de kinderen waren opgefokt door snacks van het tankstation of lagen te slapen na een nacht doorhalen met kaartspelletjes. De ongeventileerde lucht was amper adembaar vanwege de stank van natte trainingsbroeken en inadequate deodorant. ‘Ik zou het heerlijk vinden om alleen te zijn,’ zei Michael over het zachte geratel van dertig mobiele telefoons heen. ‘Snák jij er niet naar nu alleen te zijn?’

‘Dat bedoel ik niet. Kom zondag bij ons lunchen.’

‘Sorry, dan ben ik weg.’

‘Zaterdag, dan?’

‘Ik ga het weekend wandelen.’

Ze kneep haar ogen tot spleetjes. ‘Met anderen?’

Hij haalde zijn schouders op. ‘Ik vind het fijn in mijn eentje.’

Afgezien van de tijd die hij op school doorbracht was hij altijd in zijn eentje. Natasha was negen maanden geleden weer bij haar ouders ingetrokken, in de buurt van Durham. Ze had de kans tussen twee lockdowns aangegrepen alsof ze onder een zakkend rolhek door was gerold. In haar afwezigheid vond hij het zwaar om alleen thuis te zijn, hoelang dan ook. Het was een keurige, aangename driekamerwoning met een nieuwe aanbouw aan de zijkant en ze had genoeg bezittingen achtergelaten om er comfortabel te kunnen wonen, maar hij kon nooit helemaal ontsnappen aan het gevoel dat er iets verdwenen was, alsof hij bezoek had gehad van nette, hoffelijke dieven.

Natuurlijk was er iets verdwenen en hoewel hij alleen woonde, was zij er altijd bij. Vooral weekenden en feestdagen waren zwaar,

dus was hij op een gegeven moment begonnen om er met het krieken van de dag op uit te trekken naar afgelegen oorden en zichzelf bekaf te wandelen. Voor Cleo en zijn collega's hadden deze expedities iets masochistisch, middeleeuws bijna, het met gebogen hoofd sjokken door wind, regen en mist. 'Ik vind het raar,' zei Cleo. 'Waar loop je dan eigenlijk heen?'

'Meestal maak ik een rondje. Ik parkeer de auto. Ik loop weg van de auto. En als ik ver genoeg weg ben, loop ik terug naar de auto.' Cleo zong 'Good Times' van Chic en Michael schoot in de lach. 'Ik vind het fijn. Het maakt je hoofd leeg.'

'Een leeg hoofd. Ik wil ook een leeg hoofd,' zei Cleo. 'Ik zou met je mee moeten gaan.'

'Misschien,' zei hij bedachtzaam.

'Ik zou Sam en Anthony mee kunnen nemen.' Anthony was hun zoon, die nu dertien was. Michael had hem zien opgroeien. 'We zouden er een tripje van kunnen maken!'

'Misschien.' Hij hoopte dat dat genoeg was, want het zou niet werken met andere mensen erbij. Het ging juist om het alleen zijn en op geen enkele plek waar hij gewandeld had was het onbevolkt genoeg geweest. Hopelijk zou Cleo het idee vergeten. Ze had zich al omgedraaid en schreeuwde door de bus. 'Niet staan op de stoelen achterin. Laat de vrachtwagenchauffeurs met rust!'

En dat, zo hoopte hij, was dat. Op de een of andere manier overleefde hij een meedogenloze kerstvakantie, keerde op aandringen van zijn ouders terug naar het ouderlijk huis om opgevrolijkt te worden met een exacte kopie van Kerstmis 1997. Hetzelfde droge eten in de hoog opgestookte kamer, dezelfde versieringen en films op tv, een fles advocaat die letterlijk dezelfde was. De zwijgende overeenkomst aangaande de afwezigheid van zijn vrouw was om daar niet over te praten, waardoor deze kerst plaatshad in een parallelle wereld waarin hij nooit getrouwd was. Van antipathie was geen sprake: zijn ouders waren dol op Natasha, hadden gezien hoe zij hun zoon nieuw leven had ingeblazen. Ze beschikten echter niet over de woorden om erover te praten. Misschien maar goed ook, dacht Michael, terwijl hij in zijn tienerbed lag. Dit was waarlijk een feest der herkenning. En